

Proč není politické strany družstevní? Poněvadž družstevnictví není hnutím politickým, nýbrž slouží spotřebitelům bez rozdílu politických stran a vykonává vliv na kandidáty všech politických stran nutíc je přijímati družstevní program.

Družstevnictví jest pro všechny, jeho přívrženci jsou příslušníky všech tříd společenských, přes to však nezapomíná, že se rozvíjí v prostředí určitých tříd společenských, vyznání náboženských a přesvědčení politických. Tvoří-li však družstevnictví společnost spotřebitelů za účelem ukojení lidských potřeb, smazává rozdíl mezi společenskými třídami organisujíc spotřebitele i výrobce a vylučujíc prostředníky, takže nakonec zbývá jediná třída pracovníků družstevního hnutí.

Nejvíce příslušníků má družstevní hnutí ovšem mezi hospodářsky nejslabšími, dělnictvem, úřednictvem a středními vrstvami.

Zájem zaměstnanců družstevních má být i zájmem družstva; nestačí, aby byli jen spravedlivě odměňováni. Při tom ovšem nesmí trpěti zájmy spotřebitelů.

Členství v družstvech jest dobrovolné, zájem pro hnutí dlužno buditi propagandou slovní i písemnou, výchovou (hlavně žen) a vyučováním. Pokrok hnutí družstevního závisí z velké části na právě jmenovaných činitelích.

Dr. Lad. Strnad.

L'ETAT ET LES COOPÉRATIVES. L'Etat moderne VI. No 7. Juillet 1933.

Družstevnictví prohlašuje svou nezávislost na státní veřejné moci a veřejných zřízeních. Žijíc však v určitém politickém prostředí nemůže zůstat úplně lhostejné k jeho vývoji a k jeho projevům. Revue „L'Etat moderne“ věnovala proto značnou část svého letošního 7. čísla vztahům mezi družstevnictvím a státem i politickými stranami. Jde ovšem pouze o družstevnictví francouzské.

D r u ž s t e v n í z á k o n o d á r s t v í. Francouzské družstevnictví nepodléhá zvláštnímu zákonodárství, nýbrž buď občanskému zákoníku nebo zákonu o akciových společnostech nebo konečně spolkovému zákonu — podle toho, v jaké formě vystupuje. Družstevnictví, jakožto nové zřízení v hospodářském světě, který spočívá na zásadách zcela opačných zásadám družstevním, přizpůsobuje se velmi těžce právním formám, které nebyly pro ně dělány a které je nutí k opatřením, jež se pro družstevnictví nehodí. Francouzské družstevnictví volá proto již dlouho po svém organickém zákonu, r. 1893 by bylo k němu málem došlo, dnes je ve sněmovně jeho nový návrh, ale zdá se, že nebude tak brzy uzákoněn. Místo celkového zákona získala však jednotlivá družstevní odvětví — podle svého vlivu — zvláštní zákony. Tak zákon z r. 1920 o zemědělských družstvech, zákon o stavebních družstvech, o družstvech výrobních (1917), spotřebních (1917) a živnostenských. Tyto zákony se však nejčastěji zabývají otázkou peněžní podpory státu a otázkou daňovou. Jejich různost nedovoluje, aby se z nich sestavilo obecné a závazné družstevní právo.

Toto právo by bylo užitečné, zejména tehdy, když by bylo potvrzením dosavadních družstevních zvyklostí, když by bránilo tomu, aby se za družstevní firmu neskrývali jednotlivci nebo výdělečné skupiny, když by nutilo některá nedbalá družstva k zachovávání přirozených pravidel družstevnictví.

Toto právo by však nebylo bez jistého nebezpečí. Musilo by sice — jako každý zákon — omezovat svobodu, ale nesmělo by být příliš složité a puntičkářské. Neboť družstevnictví je v zásadě dobrovolné a svobodné, stále se vyvíjí, stále se podrobuje novým zkušenostem. Potřebuje pro tento vývoj a nové zkušenosti co největší svobody, aby se

mohlo přizpůsobovat poměrům a prostředí. Proto by musil být družstevní zákon jednoduchý, musil by obsahovat pouze hlavní předpisy charakteristické pro družstva a detailní organisaci ponechat jednotlivým družstevním odvětvím. Zákon by chránil družstva proti těm, kdo by chtěli užít družstevního jména bez provádění družstevních zásad. Dále by určil hlavní zásady, které musí každé družstvo dodržovat: rozdělení přebytků podle práce (prodej, koupě, práce ruční); rovnost členů bez ohledu na podíl; společné a nedělitelné rezervy; podíly se stálým a omezeným úrokem.

Čím je družstevní hnutí silnější a ukázněnější, tím méně má stát — a zejména stát demokratický — přičiny, aby zasahoval do jeho vnitřního vývoje. Družstevnictví si musí stanovit směrnice tohoto vývoje samo svými sjezdy a řídicími orgány, stát pak může zasáhnout jen tam, kde by toho žádal obecný zájem.

Bylo by záhodno, aby byla konečně také upravena otázka daňového zatížení družstev. Družstevnictví je podnikem, který chce nahradit dnešní hospodářský režim soukromého zisku novým režimem, přinášejícím spravedlivější rozdělení zisku a lepší vnitřní organisaci a zakládajícím se na dobrovolném sdružení, svobodné soutěži a kvalitě. Nepotřebuje proto žádných daňových výhod a má dokonce mravní zájem na tom, aby je nemělo, poněvadž jeho odpůrci tvrdí, že úspěch družstevnictví je jen následkem jeho daňových výhod. Tyto pomluvy se udržují i tam, kde nikdy daňové výhody nebyly udělovány, na př. u spotřebních družstev. Ta platí naopak i daň z obchodních a průmyslových zisků, ačkoli právě jako družstva žádný takový zisk nesmějí mít. Spotřební družstva platí dále na př. i obratovou daň nevýhodněji než ostatní poplatníci, poněvadž ji nemohou platit paušálně jako obchodníci-jednotlivci a nemohou také zatajovat obrat, protože musí předkládat valné hromadě účty. Družstevnictví nežádá daňové výhody, nýbrž pouze spravedlivé daně, které by odpovídaly jeho právnímu postavení.

Pokud se týká státních subvencí, ukazují mnozí, že stát by měl povinnost podporovat družstva, která se většinou skládají z drobných lidí, ale zásadní družstevníci je odmítají, poněvadž družstevnictví má vítězit jen svou lepší hospodářskou hodnotou bez jakékoli vnější podpory. Stát má však povinnost umožnit vznik družstva půjčkami. Poskytuje takové půjčky velikým dopravním společnostem a lidovým živnostenským bankám, může je tedy poskytovat i družstevnictví. Zatím funguje jediný fond 19 milionů pro celou Francii. Družstva přesně splácejí všechny půjčky, což nelze vždy tvrdit o velkých hospodářských a finančních společnostech. Některá družstva pak — zejména spotřební — by zasluhovala zejména státního přispění, poněvadž pracují nejen pro své členstvo, nýbrž i pro celek — prodávajíce za správnou cenu a regulujíce tak ceny na domácím trhu. Nutno přiznat, že demokratické státy družstevnictví podporují.

Stejně je podporují demokratické politické strany, poněvadž družstevnictví se zakládá na demokratické zásadě rovnosti všech členů, je hnutím širokých mas a zakládali je mužové demokratických idejí. Zmíníme se stručně o jednotlivých francouzských politických stranách.

Socialistická strana a družstevnictví se neliší hospodářským programem — přeměnou dnešního kapitalistického hospodářství, nýbrž metodou. Socialisté chtějí dosáhnout přeměny tím, že se zmocní moci, družstevníci chtějí tak učinit hospodářskou činností. Francouzské družstevnictví hájilo vždy své neodvislosti vůči všem stranám, kdežto někteří socialisté by byli chtěli, aby družstevní hnutí bylo jen podružnou složkou socialistické strany, složkou, která by se podřizovala jejím politickým zájmům a přispívala jí peněžně. Ale družstevnictví si uhájilo svou neodvislost a uznaly ji i socialistické sjezdy.

Radikální strana si dlouho nevšíkala družstevnictví, přes to, že právě ono prakticky uskutečňuje mnohé zásady jejího programu: zrušení námezdnictví, boj proti velkým obchodním a finančním podnikům, organizaci volné soutěže. Teprve po válce si radikálové všímají více družstevnictví, zejména zemědělského. — Konservativní demokratické strany (národní republikáni) jsou k družstevnictví zdrženliví, už proto, že tyto strany jsou financovány těžkým kapitálem a přijímají pomluvy, že družstevnictví má různé daňové výhody a podporuje přímo nebo nepřímo levicové strany. — Komunistická strana uznává družstevnictví pouze jako organizaci, složenou z nižších tříd, v níž je možno získat moc, z níž je možno učinit agitační nástroj politických manifestací. Nezáleží jí na hmotných výhodách spotřebitelů, na mravních a sociálních výsledcích družstevnictví, nýbrž chce prostřednictvím družstev agitovat. Francouzské družstevnictví dosud odolalo komunistickému náporu a zůstalo neodvislé. — Mladá agrární strana podporuje sice zemědělská družstva, ale útočí na vedení družstev spotřebních. Jako třídní strana staví proti sobě zemědělce a městské obyvatelstvo, zejména dělníky, a je jí proti myslí, že spotřební družstva se snaží o dohody mezi družstvy zemědělskými a spotřebními, případně o družstva smíšená, kteréžto dohody by sice prospěly oběma vrstvám, zemědělcům i spotřebitelům, stabilisovaly by ceny a zaručily určitou jistotu obchodního jednání, ale nelíbí se straně, která zakládá svou politiku právě na antagonismu zemědělců a ostatních sociálních vrstev.

Politické strany tedy buď chtějí, aby jim družstevnictví sloužilo nebo jsou k němu lhostejné či dokonce je zavrhnou. Někteří družstevníci navrhovali proto, aby se utvořila zvláštní družstevnická politická strana. Avšak tím právě by družstevnictví pozbylo své samostatnosti, poněvadž poslanci této strany by se musili nutně vyslovovat i o jiných otázkách, hnutí by se dostávalo do politického boje a ztrácelo by svou mravní sílu. Družstevnictví musí spoléhat jen na sebe a především na svou sílu hospodářskou. Čím bude silnější a neodvislejší, tím bude mít větší vliv a tím lépe bude také sloužit svému hospodářskému a sociálnímu poslání.

K. Jelínek.

„ALFRED NAST: CODE DE LA COOPÉRATION.“ Étude sur le régime légal et réglementaire de la coopération en France. Textes (lois, décrets, arrêtés, etc.) classés et annotés.

Pilný družstevní spisovatel francouzský zdůrazňuje ve svém obsírném pojednání o družstevním zákonodárství francouzském rozdíl mezi zákonnou úpravou družstevnictví ve Francii a ve většině jiných států. Ve většině států totiž byl vydán jeden zákon o ústavě a úkolech družstevních ústrojí všech druhů. Francouzské družstevnictví takového zákona postrádá: místo jediného všeobecného zákona upravilo povážlivě množství zvláštních předpisů jednotlivá odvětví družstevní činnosti.

Pokusy o jednotnou zákonnou úpravu se nezdařily; daly se ve dvou obdobích, v letech 1865 až 1867 a v letech 1888 až 1896.

Stát povzbuzuje různé útvary činnosti družstevní finančními výhodami ve formě subvencí a daňových osvobození a úlev.

Zvláštní zákony upravují úvěr zemědělský, námořní (lov mořských produktů), dělnický úvěr výrobní a pracovní, úvěr drobného a středního obchodu a živností, úvěr družstev spotřebních, úvěr ve prospěch hostinské živnosti, řemesel, na podporu stavby levných bytů.